

Анжел Вагенщайн:

С ромски чеиз България ще влезе в Европа

Анжел Вагенщайн - Джеки е роден на 17 октомври 1922 г. в Пловдив. Още помни политическото емигрантство на своето семейство в Париж. Завръщат се в България след 19 май 1934 година. На 16-годишна възраст влиза в РМС. Бил е партизанин, ръководител на бойна група. На 21 г. получава смъртна присъда като активен участник в антифашисткото движение.

Господин Вагенщайн, как се живее над 8 десетилетия?

Аз живях при три политически системи: при фашизма, при социализма, сега не знам как да го нарека, да го наречем демокрация, условно. Не мога с две думи да обхващам всичко това, което ми се е случило - доста сложен и богат живот: партизанско движение, смъртна присъда, кариера на писател, кинаджия, сценарист на 52 филма.

По повод 80-годишния ви юбилей президентът Първанов каза, че сте надживял палачите си - надживяхте ли ги?

О, да! Надживях онези палачи, но не надживях техните потомци. Аз съм яростен противник на национализма. Преди два дни гледах по телевизията един потомък говореше за истинския национализъм. Този национализъм прелива във фашизъм. Не знам по каква система един човек може да мери национализма дали е добър или не е добър. Нашите бащи и деди ясно са разграничавали патриотизма, национализма, шовинизма. Никога не са казвали - има малко патриотизъм или много национализъм - или има, или няма. Според мен има преливане и размиване на границите между тези абстрактни понятия. Там където има омраза към други народи, там където се нахъсват хора, не като братя, а като противници и врагове, там не може да има здрав, конструктивен национализъм.

Поводът за нашия разговор е обвинение срещу вас отправено в сайта "Гавра", че сте българофоб?

Това от вас го чувам.

Пише още, че сценария ви на филма е "антибългарски", а ромите, турците и евреите в него "Духовно извисени ангели"?

Не само ромите, турците и евреите са духовно извисени ангели, а и българите. Трябва да прочетете моя роман "Далеч от Толедо", там имам разкошен образ на ром - Мануш Алиев. Тази книга получи награда на Сорбоната през 2003 г. за най-добър роман. Това е книгата, по която е направен филма. Как не забелязва това. Пишат глупости. Филмът е за приятелството между роми, турци, евреи и арменци. Аз съм силно настроен към драмата на ромите, българската драма, в която се вписва тежкото битие и състояние на ромите в България. За мен това е едно раково заболяване, което България трябва да излекува. И аз съм от етническо малцинство и навремето съм носел жълтата звезда.

Казахте, че сте живял през три епохи, как се е вписал живота на ромите в тях?

Общо взето това никога не е бил щастлив живот. За това ми харесва заглавието на един филм "Има и щастливи цигани". Създава се една илюзия у другите, че вие живеете като царчета, весело и щастливо. А понякога цялата ви пиянска веселба е израз на трагедията на

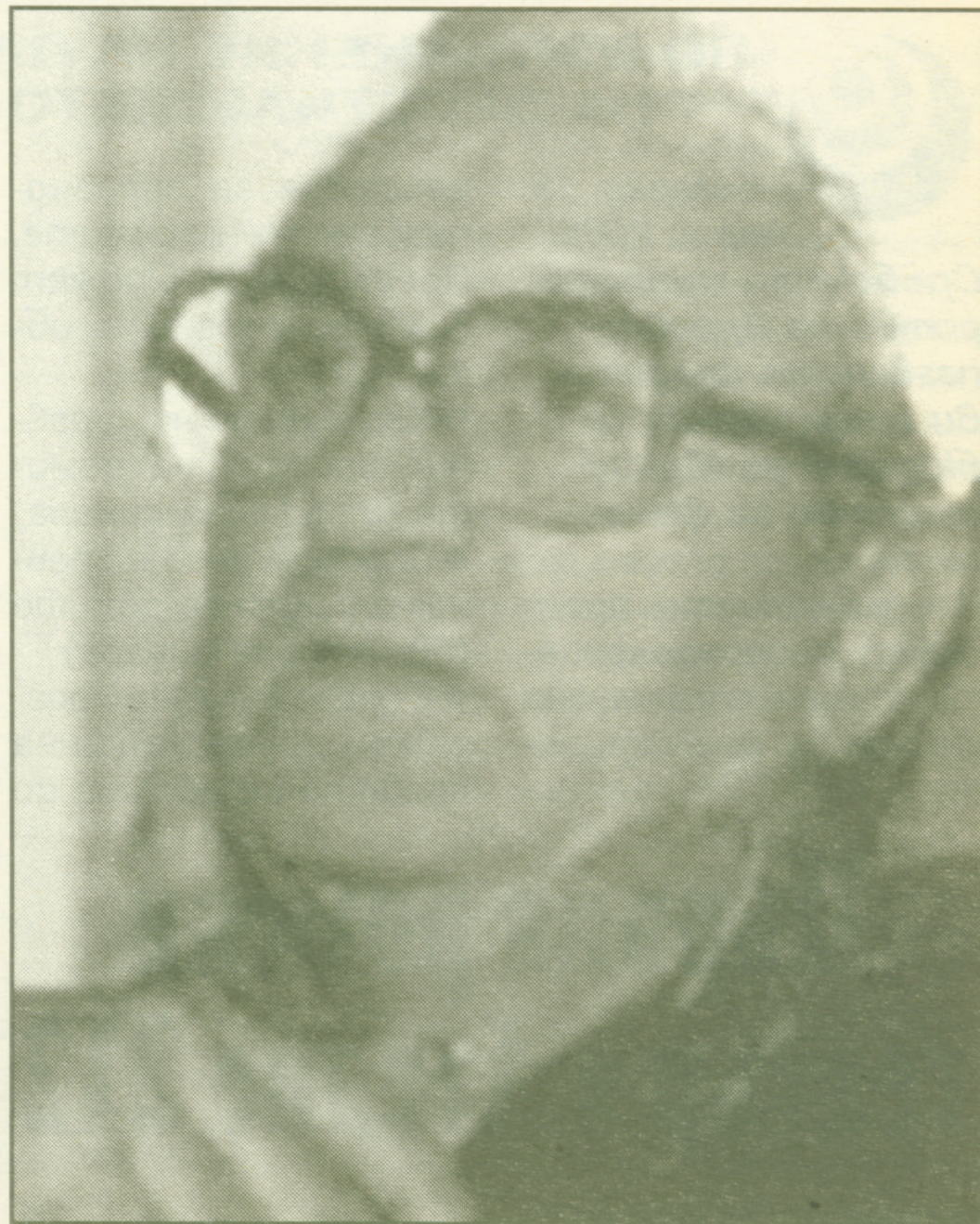
едно малцинство, включително и пиянството, което не е пиянство на един народ, както казва Иван Вазов. А пиянство на отчаяние. В момента някакви носталгии, знаете аз съм социалист, казват "когато беше бай Тошо те си бяха добре". Е не е вярно. Може да са били по-добре или по-малко зле, отколкото сега. Спомням си - минавахме с трамвая покрай Коньовица, моята жена казваше срам ме е да минавам от тук. Или тази стена, която била издигната покрай циганската махала в Пазарджик, за да не виждат преминаващите по магистралата чужденци животът на ромите?! Така че, аз съм против да се замаже горчивата истина, че това е едно декласирано, отхвърлено от обществото етническо ядро, за което много малко е направено, за да бъде интегрирано. По този повод ще ви разкажа една истинска приказка. Баща ми, стар антифашист - Бог да го прости Раймонд Вагенщайн, строител, скоро след 9 септември 1944 г. възобнови едно занемарено училище за ромските деца. Преди откриването му той и негов стар приятел, бай Санго, разлепват в махалата съобщения ромите да помогнат за изчистването на боклуците.

И колко са дошли?

В посочения ден никой не дошъл и двамата започнали сами да чистят. Баща ми, уморен, стар пушач седнал да почива. Бай Санго го пита: Защо се отчая приятелю? Той отговаря: Ние за тях го правим, за техните деца. Как един от тях не дойде? Тогава бай Санго го попитал кое по ред е това училище, отговорил му първото. Когато се построи двадесетото училище и тези деца станат родители, ще дойдат да помогнат. За това аз имам една приказка - строите училища, а не затвори. Ромите за мен са много близка тема.

Каква е истината според Вас?

По времето на Кенеди 84 процента от криминалните затворници на Америка са негри и цветнокожи, с които бяха пълни затворите. Разбира се, това са хора на гребната престъпност, а голямата мафия са били италианската, китайската и др. Но какво направи Кенеди, една нова социална държавна концепция на САЩ. Промени тази картина. И вече при Буш лявата и дясната му ръка бяха двама цветнокожи. Аз казвам така: Дали ромите трябва да се променят, за да добият места навсякъде в държавната структура, или да добият места в държавната структура, за да се променят? Аз апелирам отново и хиляди пъти съм апелирал: повече полицаи роми, данъчни инспектори роми - навсякъде да бъдат назначавани роми, за да бъдат мотивирани да учат децата си и да създават грамотно поколение. А не да бъдат аутсайдери от това общество. Ако аз и ти кандидатстваме за работа, ще приемат мен не защото съм по-красив или умен, а защото аз съм евреин, а ти ром. Ромите са в неравнопоставено

положение и за това трябва да бъдат привилегировани, заради страданията си. Тогава ще се усети, че те са членове на това общество. Докато това не се експонира ясно, да се превърне в една агресивна, държавна политика, това ще бъде винаги проблем на България. След няколко дни в Германия ще прочета едно мое есе за България "С ромски чеиз България ще влезе в Европа". Защото още никой не е формулирал изхода на ромите от това положение.

Какво трябва да направят ромите, за да променят отношението на обществото и политиките към тях?

Ромите да не стоят и да чакат покана. Да направят първите стъпки. Трябва да тичаме един срещу друг с отворени обятия. Въпреки че се налага да преглъщаме горчиви истини. Трябва да сме готови да приемем другия с всичките му недостатъци.

Защо Волен Сидеров по отношение на евреите мълчи, а по ромите и турците пълнее?

Не е вярно. Той е започнал своята атака срещу евреите с книгата си "Великият заговор". Неговите хора публикуваха "Моята борба" на Адолф Хитлер. Говореше, че Холокоста е лъжа, а това засяга евреи и роми. Той е публикувал три антисемитски книги в България. За това в Германия и Австрия би бил в затвора. Заради отричането на Холокоста в Германия се дава десет години затвор. В Австрия това е жива мъка. Но в България това не е наказуемо. В момента не е модерно да се атакуват евреите. Европа е доста наежена и с лупа наблюдава за семитизъм и антиромски настроения. Той мълкна защото е парламентарна група и влезе в европейския парламент. Там ако каже нещо против евреите ще му отрежат главата. Трябва да знаеш, че той мрази нас повече от вас. Но се страхува. А вие сте лесни, защото сте по-слаби.

Христо ХРИСТОВ

До пхерясынца

Тунджай - магическият глас от филма "Духовно" на Анри Кулев, ще има самостоятелен концерт в София. 12-годишният певец, който участва във филма посветен на зурнаджията Самир, покори със своето изпълнение на старинна ромска песен и най-придирчивите ценители на певческото изкуство.

Жан Клод ван Дам снима филм с Азис

Екшън звездата Жан Клод ван Дам пристигна в България, за да снима филм, в който ще участва ромският певец Азис. Фолкзвездата съобщи още преди няколко дни, че ще участва в екшън с холивудската звезда и ще играе роля на войник, отрицателен герой във филма. Азис ще има много общи сцени с Ван Дам и според сценария ще има и боеве между "лошия" Азис и добрия герой - Ван Дам. Фолкпевецът уточнява, че за по-опасните каскади ще използва дубльор: "Не мога да рискувам, тъй като имам страшно много ангажименти"

Филм за Исус Христос на ромски език

За първи път филм има дублаж на ромски език, съобщиха от фондация "Агапе". В едночасовия разказ за Исус са вплетени детски герои и затова инициаторите твърдят, че той се харесва на децата. Филмът ще се показва безплатно в кината по Великден Прожекциите ще накарат хората да се замислят за съвременното българско семейство, което е в криза, смятат от фондация "Агапе". Евангелският филм е превеждан на 900 езика. Освен на български, има версии на езиките на всички малцинства в България. Инициативата е подкрепена от православната църква. Би Ти Ви ще излъчи филма на Великден.